Kristigs Wehstnesis.

Populari sinisks garigs laikraksts.

Isnahk katra mehnescha pirmâ treschdeenâ un maksâ peesuhtot ar wiseem peelikumeem — 2 krahjumi „Ewangelijuma Dseesmu", 24 peelikumi behrneem („Labâ Wehsts") un 6 lokschnes „Jaunâ Deriba ar paskaidrojumeem" — pa gadu 1 rubli.

Redakzijas un ekspedizijas adrese: П. Лауберту, ст. Прекульнъ, Курляндская губерн. (Freimana namâ).

№ 3. Martâ 1908. Isnahk 3. gadu.

Taws behrns es esmu. . .

Taws behrns es esmu, to es sinu,
Taws Wahrds to manim leezina:
Kas Tewim tiz un Tewim dsihwo,
Tam Tawa behrna teesiba. . .

Taws behrns es esmu, to es sinu,
Man mana sirds to leezina:
Ta mihlestibu juht no Tewis
Un Tewi loti mihlè ta. . .

A. Meters.

Wina pehdâs — „Ko gan Jesus daritu?"

(Turpinajums.)

Redsot schahdus laudis pirmâ draudsê warbuht Indrika Makswela paschapmeerinaschanàs sajuhtam, kas winu bij nodarbinajuschas pagahjuscho swehtdeenu, bij ari sawi eemesli. Wina draudsê bij labi daudz paschapsinigu, noteiktu lauschu. Bet schoriht Makswelam winu sejâs raugotees, wina weenigàs domas bij, zik daudsi gan no wineem peekritis tam, ko winsch paschulaik gribeja sazit. Lehnam winsch turpinaja runu, tà mantodams laiku wahrdu ruhpigai iswehlei un modinadams klausitajos sajuhtas, kahdas teem wehl nekad nebij bijuschas, pat tad ne, kad winsch bij runajis wislabaki — sawâ dramatiskâ isteiksmê: „Tas, ko jums tagad gribu sazit, lai jums neisleekas lautkas neparasts, waj nekahdâ sinâ neisdarams. Tomehr nomanu, ka daudseem tas likstees neisdarams, warbuht ari draudseslozekkeem. Lai mehs pilnam saprastu muhsu nodomu, tad isteikschos loti weenkahrschi un strupi. No pirmàs draudses gribu dabut laudis, kas nepeespeesti, no brihwa prahta, apnemas nopeetni un no wisas sirds us weenu gadu neko nedarit, pirms naw waizajuschi: „Ko gan Jesus daritu?" Un kad tà jautats, tad katram jasseko Jesum tik labi, zik labi winsch sin, neprasot, kà tahlak klahstees. Katrâ sinâ ari es peebeedroschos scheem brihwprahtigeem un tizu, ka manai draudsei neisliktees sawadi mana nahkoschà istureschanàs, kas pamatotees us ta Kunga preekschsihmes, un nepretotees dariteem darbeem, ja wina atsihs, ka Kristus tà buhtu darijis. Waj esmu saprotami isteizees? Wehletos, ka deewwahrdu beigàs wisi tee draudseslozekki, kas gribetu peebeedrotees schahdai beedribai, paliktu scheit sarunasimees par schi nodoma sihkumeem. Muhs wadis teikums: „Ko gan Jesus daritu?" Muhsu mehrkis buhs, darit gluschi tà kà Winsch muhsu weetâ buhtu darijis, nekatotees tuhdaligàs sekas. Ziteem wahrdeem issakotees — mehs gribam sekot Jesus pehdam tik zeeschi un tik burtiski, kà mehs tizam, kà Winsch saweem mahzekkeem mahzija darit. Kas brihwprahtigi grib tà darit weselu gadu, sahkot no schis deenas, tee lai nu to apnemas."

Indrikis Makswels kluseja atkal un raudsijàs sawos draudseslozekkos. Naw weegli aprakstit tàs sajuhtas, ko radija schis weenkahrschais preekschlikums. Nesinadami ko eesahkt, weens luhkojàs us otru. Bij kas neparasts, schahdi noteikt pakalstaigaschanu Kristum. Bij klaidri redsams domu sajukums par scho preekschlikumu. Saprasts winsch bij labi, bet tur bij redsami leela domu starpiba par Jesus mahzibas un preekschsihmes isleetoschanu.

Indrikis Makswels meerigi nobeidsa sapulzi ar ihsu luhgschanu. Pehz swehtischanas wahrdeem ehrgelneeks tuhlin ussahka iswadu spehlet un laudis sahka posstees us durwu puši. Basnizenos bij dsihwas sarunas. Laudis, uskustinati, salasijàs wairakos pulzinos basnizâ un pahrspreeda mahzitaja preekschlikumu. Pehz daschàm minutem Makswels luhdsa wisus, kas bij nodomajuschi palikt atpakal, eeeet kahdâ basnizas sahntelpâ. Pats winsch tika no dascheem atturets basnizâ, kas ar winu sarunajàs. Kad winsch pehzak apskatijàs, basniza bij tukscha. Winsch dewàs us sahntelpu, atwehra durwis un bij loti pahrsteigts, redsedams tos laudis, kas tur bij sapulzejuschees. Winsch droschi nebij domajis par neweenu no saweem draudseslozekkeem un mas bij zerejis, ka tik daudzi buhs ar meeru, tapt tahdi Kristus mahzekki,

kahdus winſch bij tehlojis. Tur bij kahdi peezdeſmit draudſeslozekli. Winu widû Makſwels ari eerandſija Raeli Winſlo un Wirdſchiniju Pehdſch, Normani, Linkolna koledſchas preekſchneeku Mahrſchu, Aleksandri Pauemu, dſelſszeļa darbnizu wirspahrſini, Miltonu Wraitu, Dr. Westu un Dſcheſperu Tſchehſu.

Mahzitajs aiſtaiſija durwis un ſtahweja maſà pulzina preekſchâ. Seja winam bij bahla un luhpas rauſtijàs aiſkuſtinajumâ. Bij nahkuſe pateeſa noſchkirſchanàs wina un wina draudſes dſihwê. Neweens zilweks neſpehj ſazit, kad winſch tov kuſtinats no Swehtà Gara, ko winſch ſpehj darit, waj kà winſch ſpehs grosit dſihwes-laika gaitu — eeſakņojuſchàs eeraſchas, domas, wahrdus, darbus. Kà jau ſazits, Indrikis Makſwels pats wiſu neapſtinajàs, kas wina dwehſelê noriſinajàs, bet to winſch ſinaja, ka winam ir pawiſam ziti uſſkati par eeſchanu pakaļ Jeſus pehdam un neaprakſtamas juhtas wiņņojàs wina ſirdî, luhkojotees ſcho wihru un ſeeweeſchu ſejàs.

Makſwelam likàs, ka pirmais noderigais wahrds, ko lai runatu, buhtu luhgſchana. Winſch uſaizinaja wiſus luhgt ar winu Deewu. Un gandrihſ pee pirmà wahrda, ko winſch iſrunaja, wiſi ſkaidri nojauta Swehtà Gara klahtuibu. Luhdſot Swehtà Gara ſpehks pawairojàs. Wini wiſi to ſajuta. Telpas bij pilditas ar ſcho ſpehku gandrihſ waj redſami. Kad luhgſchanas beidſamee wahrdi apkluſa, eeſtahjàs kluſums, kas ilga daſchus azumirkſus. Wiſu galwas noleezàs paſemigi. Indrika Makſwela ſeja bij mitra no aſaram. Ja kahda dſirdama balſs no Debeſim buhtu winu apnemſchanos, ſekot Meiſtara pehdam, apſtiprinajuſi, tad ari neweens no klahteſoſcheem nebuhtu wairak un ſkaidraki ſajutis deewiſchko ſwehtibu kà tagad. Tà eeſahkàs ta nopeetnakà kuſtiba, kahda jebkad Rehmondas pirmâ baſnizâ bij bijuſe.

„Wiſi ſaprotam", ſazija Indrikis Makſwels, runadams loti meerigi, „ko eſam apnehmuſchees darit. Mehs eſam apnehmuſchees muhſu deeniſchkâ dſihwê wiſu darit tikai pehz tam, kad eſam jautajuſchi „Ko gan Jeſus daritu?" neſkatotees uſ ſekam. Kahdreiſ jums ſpehſchu paſtahſtit kahdu brihniſchku pahrmainu peedſihwoju weenas nedekas laikâ. Tagad to neſpehju. Bet tas, ko es no pagahjuſchàs ſwehtdeenas eſmu peedſihwojis, ir mani padarijis pilnam nemeerâ ar maneem uſſkateem par eeſchanu pakaļ Jeſus pehdam, tà kà biju ſpeſts darit to, ko eſmu darijis. Neuſdroſchinos weens pats eeſahkt. Sinu, ka eſmu wiſàs ſchajàs leetàs wadits no deewiſchkas mihleſtibas rokas. Schi pate deewiſchkà roka buhs wadijuſi ari juhs. Waj eſam pilnam ſapratuſchi, ko eſam uſnehmuſchees darit?"

„Gribetu ko jautat", ſazija Raele Winſlo.

Wiſu azis wehrſàs uſ winu. Winas ſeja iſſtaroja tahdu ſkaiſtumu, kahdu wina pate no ſewis nekad nebuhtu warejuſe radit.

„Neiſprotu labi, kà waretu ſinat, ko Jeſus daritu. Kas war taiſni man ſazit, ko gan Winſch daritu manâ weetâ? Tagad ir pawiſam zitti laiki un ziti apſtahkli. Muhſu ziwiliſazijas laikos ir daudſ ſareſchgitu jautajumu, kas naw peeminneti Jeſus mahzibâ. Kà lai ſinu, ko Winſch daritu?"

„Naw zita padoma", atteiza Makſwels, iſſinat, ko Jeſus daritu, ka tikai zaur Swehto Garu. Juhs ſinat, ko Kriſtus ſazija, runadams par Swehto Garu, ſaweem mahzekleem: „Bet kad winſch, tas Pateeſibas Gars, nahks, tas juhs wadis uſ wiſu pateeſibu; jo winſch no ſewis paſcha nerunàs, bet ko tas dſirdès, to tas runàs un nahkoſchas leetas jums paſludinàs. Tas mani pagodinàs, jo no manis winſch nems un jums to paſludinàs. Wiſs, kas tam Tehwam ir, tas ir mans, tapehz es eſmu ſazijis: „winſch nems no manis un jums paſludinàs." Naw zitas mehrauklas, ko es ſinatu, kà ſchi. Mums wiſeem jaiſſchkir, ko Jeſus daritu, ſmelotees atſihſchanu no ſchi awota."

„Bet ja mu ziti kaudis, kad daritum kautko, ſazitu par mums, ka Jeſus tà nebuhtu darijis?" jautaja dſelſszeļa darbnizu wirspahrſinis.

„To newaram nowehrſt. Bet mums jabuht pateeſi darteem paſcheem pret ſewi. Kriſtiga zilweka darbibas mehraukla buhs gandrihſ wiſos muhſu darbos ta pate."

„Un tatſchu, ko weens draudſeslozeklis atſihſt, ka to Jeſus daritu, to otrs nekahdi neuſſkata par eeſpehjamu zehloni ſawai darbibai. Kas lai padara muhſu dſihwi lihdſigu Kriſtus dſihwei? Waj buhs eeſpehjams ſaſneegt to paſchu iſnahkumu wiſos gadijumos?" preekſchneeks Mahrſchs jautaja.

Brihtinu Indrikis Makſwels kluſeja. Tad winſch atbildeja: „Ne. Neſinu, waj mehs to drihkſtam ſagaidit. Bet ja ir pateeſa, beſwiltiga, apgaiſmota eeſchana pakaļ Jeſus pehdam, tad netizu, ka muhſu uſſkatos, waj zitu ſpreedumâ waretu buht kahds ſajukums. Mums jabuht brihweem tiklab no fanatiſma, ka ari no pahrak leelàm baſcham, kad tik neiſdaram ko nepareiſi. Ja Jeſus preekſchſihme ir preekſchſihme preekſch paſaules, tad droſchi buhs eeſpehjams, tai ſekot. Scho leelo pateeſibu mums arween jaatmina. Kad eſam luhguſchi Swehto Garu ſazit, ko Jeſus daritu, un eſam dabujuſchi atbildi, tad mums jadara, neprafot, kà tad mums klahſees. Waj tas ir ſapraſts?"

Wiſu ſejas iſrahdija leelako peebalſoſchanu mahzitajam. Preekſchlikums bij pilnigi ſapraſts. Makſwela azis uſleeſmoja jaunâ preekâ, kad winſch peeſihmeja Kriſtigas Jaunibas Sabeedribas preekſchneeku ar wairakeem beedreem, kas ſehdeja aiſ wezakeem wihreem un ſeewam.

Brihtinu wini wehl palika kopâ, pahrrunadami ſihkumus un daſchus jautajumus. Wini weenojàs, ſanahkt katru nedetu reiſ kopâ kahrtigâ ſapulzê un wehſtit zits zitam iſnahkumus un peedſihwojumus, kas radu-

ſchees, ejot Jesum pakaļ tà, kà tagad bij ſapratuſchi. Makſwels wehl reiſ luhdſa Deewu. Un atkal kà pirmak Deewa Gars aiſſkahra winu ſirdis. Labu laiziņu katra galwa palika pasemigi noleegta. Beidſot wini kluſi gahja projam. Tur bij juhtas, kas leedsas eetehrptees wahrdos. Indrikis Makſwels ſpeeda wehl katram roku, pirms wini ſchķihràs. Tad winſch eegahja ſawâ uſgaidamâ iſtabâ un nometàs zeļos. Gandrihſ pussſtundu winſch tur palika weens. Mahjàs pahrejot, winſch eegahja tajâ iſtabâ, kur guleja miruſchais. Raugotees wina ſejâ, Makſwels atkal ſawâ ſirdî luhdſàs pehz ſpehka un gudribas. Bet pat tagad winſch wehl nenojauta, ka bij eeſahkuſès kuſtiba, kas ar laiku radija meſelu pulku ahrkahrtigu notikumu, kahdus Rehmondas pilſehta nekad wehl nebij peedſihwojuſe.

(Turpmak wehl).

Bihbele un pustizigee.

(Beigas.)

Tahlak pustizigee ſaka: Bihbele newar buht Deewa wahrds, jo wiņa apgalwo notikuſchas pahrdabigas leetas — brihnumus. Brihnumi ir dabas likumu pahrkahpſchana. Dabas likumi newar tikt pahrkahpti. Ari ſchis ſlehdſeens ir nepareiſs. Ja nu reiſ grib leetot tahdus iſteizeenus, tad wiſpirms wisleelakais war ſazit: Bihbele, apgalwodama brihnumus, pahrkahpj mums paſihſtamos dabas likumus. Wairak tatſchu nedrihkſt teikt. Nebuhs tak neweena tik leela wihra, kas waretu uſſtahtees, pazelt lepni galwu uſ augſchu, un teikt: „Es paſihſtu wiſus dabas likumus.“ Leelais filoſofs Kants, pehz daudſ ſtuhdijam, iſraknajis waj wiſus gudribas un ſinibu apzirkņus, noleez paſemigi galwu un teiz: „Mehs neatſihſtam leetas paſchas, bet tikai parâdibas,“ tas ir, mehs nepaſihſtam leetas winu ihſtajâ buhtnê, kahdas winas paſchas par ſewi, bet tikai tà, kà winas mums parahdas. Lai zilweku weidotu pehz Sawas lihdſibas, Deews pahrkahpj mums paſihſtamos dabas likumus un rihkojas pehz Saweem dabas likumeem. — Tad — waj Deews newar dabas likumus pahrkahpt un darit brihnumus? Waj meiſters newar ſawu darbu weidot, kà winam patihk? Jabuht aklam, lai neredſetu Deewa brihnumus pat muhſu deenâs? Saprotams, kokeem naw jadſeed, akmeneem naw jabrehz, galdeem naw jaeet paſtaigatees, lai mehs dabutu redſet brihnumus. Tahdus brihnumus ari Jeſus nekad naw darijis. Kehniņſch Erodus par to labi ſin ſtahſtit, jo kad winſch ſinkahribas dehļ gribeja, lai Jeſus daritu brihnumus, tad Jeſus nedarija it neko. Waj naw brihnums ari muhſu deenâs, kad pilnam ſamaitajuſchees kaudis, zilwezes iſwirtumi, palaudamees uſ Deewa ſchehlaſtibu un luhgdamees Deewa ſpehku, top kreetni pilſoni? Nekahdas zitas ſahles wineem nepalihdſeja tikt walâ no poſta. Tas ir brihnums katrâ ſinâ! Kahds wezs mahzitajs reiſ teiza: „Pehz ſmaguma likuma lode kriht taiſni uſ ſemi, bet ir atkal zits kahds likums, pehz kura ta ſkreen ilgi paſchi jemi. Mehs ſcho likumu paſihſtam. Eeleez lodi Krupa leelgabalâ un aiſ lodes pulweri un peelaid pulwerim uguni un tad tu tuhlin redſeſi, ka pirmais likums teek pahrkahpts. Deews ſin wehl zitus dabas likumus, ko mehs neſinam.“ Braukſchana pa dſelſszeļu, waj ar weloſipedu, telegrafs, telefons, wehl arween ir brihnums teem, kas nepaſihſt tos dabas likumus, uſ kureem wiſs tas pamatojas. Tà ari ir ar Bihbeles brihnumeem.

Tahlak teiz pustizigee: Bihbele newar buht Deewa wahrds, tapehz ka wiņâ daſchadas maldibas unpretrunas. Sewiſchķi laika rehkini un ſtarpiba, kas Wezai Deribai ar Jaunu, ſchajâ ſinâ eewehrojami. — Uſ to jaatbild. Atteezotees uſ laika rehkineem, mehs nekad nedrihkſtam aiſmirſt, ka Bihbeles uſdewums naw laiku rehkinaſchana, waj noteikſchana. Bihbeles uſdewums ir — kà to katrs, kas Bihbeli laſijis, ſin — zilweku peſtiſchana. Un Bihbeles uſdewums beeſchi ween praſija, iſteiktees tà, kà ta laika kaudis bij paraduſchi domat un ſapraſt. Ja Bihbele buhtu leetajuſi walodu, kas kaudim bij ſweſcha un neſaprotama, waj pat apſchaubama, tad wiņa nekad nebuhtu warejuſi iſpildit ſawu uſdewumu. Aiſ ſcheem eemeſleem Deews Bihbeles rakſtneekeem peekahwa peeweenotees waldoſcheem uſſkateem. Bet tam, kas ta mums galwo, ka paſauligee rakſtneeki, kuŗus allaſch peenem par Bihbeleslaika rehkinu mehrauklu, laika rehkinus uſrakſtijuſchi bez maldibam? Deewi wini tak ar nebij! — Kas atteezas uſ tà dehweto ſtarpibu Wezai Deribai ar Jauno, tad jaſaka, ka tahdas ſtarpibas, kà pustizigee apgalwo, Bihbelei naw. Kahds pustizigo mahzitajs iſteizàs, ka Wezà Deriba Jaunai gluſchi preti runà. Wezà Deriba ſludinot naidu, Jaunà mihleſtibu. Gan ir manama ſtarpiba, bet wiņa nebuht nepeerahda, ka Bihbele nebuhtu ſarakſtita ſem Deewa Gara eeſpaida. Waj ſewiſchķi pustizigee teologi neko neſin par peſtiſchanas wehſtures palehnitino, pakahpeniſko attihſtiſchanos un Swehto Rakſtu audſinaſchanas dabu? Tà kà Wezàs Deribas kaudis wehl nebij tik tahlu attihſtijuſchees kà Jaunàs Deribas kaudis, tad teem wajadſeja zitus likumus. Bet likuma gars un mehrkis tas pats Wezâ, kà Jaunâ Deribâ. Waj ka Jaunâ Deribâ pustizigee tikai mihleſtibu atraduſchi un zitu neko? Waj wini neko neſin par to, ko Jeſus Warifejeem un Rakſtu Mahzitajeem ſazijis? Waj wini neko neſin par Pahwila „anatema“, par Jahņa aſeem iſteikumeem ſawâs wehſtulês un ſewiſchķi Parahdiſchanas Grahmatâ? Waj wini nekad naw eeklauſijuſchees ſirdi ſatreezoſchos wahrdos: „Kalni krihtat pahr mums?“ Tahdu baiļu kleedſeenu nerada wis mihleſtiba; tur jabuht kam zitam. Tas zits atklahjas teizeenâ: Deews naw tikai mihleſtiba, bet ari taiſns. Ja Wezà Deriba atſtahſta par weſelu tautu iſnihzinaſchanu, tad jaſin, ka winas tika iſnihzinatas newis aiſ atreebſchanàs, bet gan tapehz ka winu grehku mehrs bij pilns. Pee winam

tikai tika iſpildits taiſna teeſneſcha ſpreedums. Kas paſihſt Kananeeſchus, Sodomu un Gomoru, tas ſina, kahdus grehkus tee darija. Schee grehki buhtu ſagiſtejuſchi pahrejo zilwezi un tadehł bij laiks, ka winus iſnihzina. Ahbramam tika atdota Kanaana, bet pilnam winſch winu wareja dabut tikai pez 400 gadeem. Kapehz? Tapehz, ka weetejo eedſihwotaju grehku mehrs wehl nebij pilns. Salihdſini 1. Moſus 15, 12—16. Waj tas ir atreebſchanàs, waj naida Deews, kas tà rihkojas? Nè, tà rihkojas taiſns Deews!

Atleek wehl kahds eewehrojamaks uſbrukums no pustizigo puſes. Wini teiz: Bihbeli ir gruhti ſapraſt un iſſkaidrot. Waj Deews buhtu mums gahdajis tahdu grahmatu? — Teeſa, ka daſchs, kas Bihbelê nełaujas wis tik weegli iſſkaidrot, bet waj ta tas peerahda, ka Bihbele nebuhtu iſzehluſès ſem Deewa eeſpaida? Wiſpirms, Bihbele ir ſarakſtita preekſch wiſeem laikeem un tadehł mums tagad tur daſchs kas gruhtaki ſaprotams. Bet nahkſ laiks, kur pehz Deewa apſolijuma wiſs atklahſees, jo „pehdigâ laikâ daudſi meklès tikſchi un atſihſchana wairoſees.“ Tad — łoti daudſos gadijumos newis Bihbele, bet zilweks ir wainigs, kad newar wiſu iſſkaidrot. Lai atminamees tikai Kanta teizeenu! Zilweks nemaſ naw ſpehjigs, wiſu ſapraſt. Bet peſtiſchanu katrs no Bihbeles war ſkaidri ſapraſt. Un ta tak galwenà leeta. Par pateeſibu mehs ſinam tikai tikdaudſ, zik Deews mums atklahjis. Un ko ta mehs ſinam par Deewu? Ari tikai tikdaudſ, zik Deews Bihbelê par Sewi lizis ſtahſtit. „Jaſaka ſinibai par godu, ka mehs wiſu neſinam“. Tà iſſakas Tiſchendorfs, weens no leelakeem ſinibu wihreem, atteezotees uſ Jauno Deribu. Tobijas Beks, ſlawenais Tibingeets, ſazija reiſ uſ kahdu weenteeſigu jaunu zilweku, kas kà ſtudents bij meklejis padomu pee ſawa profeſora: „Neatſweeſchat atſihtàs pateeſibas, tapehz ka juhs daſchu ko Swehtos Rakſtos newarat ſapraſt.“ — Tad beeſchi grib Bihbeli eebahſt tizibasmahzibâ un newis tizibasmahzibu Bihbelê. Ar ziteem wahrdeem iſſakotees: Bihbelei tas jamahza, ko tizibasmahzitajs winâ meklè, ko winſch grib mahzit. Ja nu Bihbele to nemahza, ko tizibasmahzitajs grib, tad beeſchi ween Bihbeli aiſſweeſch waj nu pawiſam projam, waj ari teiz, ka Bihbelê pretrunas un neſaprotamibas. Iſſkaidroſim tatſchu Bihbelê to, kas winâ domats, kas winâ teeſcham ir, tad mums nebuhs jaſuhdſas par iſſkaidroſchanas gruhtibam, tad gruhtibas paſudìs kà migla ſaulei atſpihdot!

Tikdaudſ par to, ko pustizigee teiz par tizigo mahzibu par Bihbeli. Nebuhs gan leeki, wismaſ garam ejot ſazit, ko tizigee mahza par Bihbeli. Winu mahziba ſchahda: Bihbele ir iſzehluſès ſem Swehtà Gara eeſpaida, tà kà winâ tikai tas, ko Deews nodomajis zilwekeem wehſtit. Mehs neleekam ſwaru uſ burtu, waj akzenteem, bet gan uſ ſaturu. Wiſs, ko Bihbele mums mahza, mums japeenem kà teeſcha Deewa pawehle, tapehz ka wiſs ſarakſtits ſem Deewa aiſgahdibas — ar tautasmuti runajot — ſem Deewa redakzijas. Tà tad Bihbele ir Deewa wahrds — Deewa griba.

Beidſot mums wehl atleek weena leeta ko pahrrunat, bet kura katrâ ſinâ ir japahrrunà. Ja winu nepahrrunaſim, tad daſchs labs, kam pehz ſchì rakſteena nodibinajuſchees ſawi uſſkati par pustizigo uſbrukumeem tizigo mahzibai par Bihbeli, ſateekotees ar pustizigeem, atradis winus zitadi mahzam ne kà ſcheit rahdits. Tadehł:

2. Ar kahdeem eerotſcheem zihnas pustizigee pret tizigo mahzibu par Bihbeli?

Diwas leetas zeeſchi jaewehro, kad ſateekas ar pustizigeem: 1. jehdſeenu ſagroſiſchana un 2. leetu paſchu ſagroſiſchana. Tas gan aſs wahrds, bet nahz un luhko!

Jehdſeenu ſagroſiſchana. Pustizigee leeto tos paſchus iſteizeenus, ko łaudis parasti leeto, bet domà pa leelakai dałai pawiſam ko zitu. Te tikai daſchus peemehrus. Leetodami jehdſeenu „Deews“ pustizigee nedoma trihsweenigo Deewu, bet gan pa leelakai dałai tahdu wiſuma deewu. Leetodami jehdſeenu „Deewa Dehls“ wini nedomà Deewa weenpeedſimuuſcho dehlu, bet gan laikâ un zaur nopelneem tapuſchu. Leetodami jehdſeenu „Peſtitajs“ wini nedomà, ka Jeſus muhs atpeſtijis zaur ſawu ſpura nahwi, zaur ſawàm aſinim no Elles un ſoda, bet gan par Jeſu, ka Winſch mums zaur ſawu preekſchſihmi, mahzibam un nahwi mahzijis labaki dſihwot un tà mums tapis par peſtitaju, newis no Elles, bet gan no ſliktas dſihwes. Peewediſim te kahdu łoti ſihmigu pustizigo teizeenu. Wini teiz: „Bihbele pate naw Deewa wahrds, bet Bihbelê eekſchâ gan ir Deewa wahrds“. Schì teikuma domas ir ſchìs: Bihbelê ir ari daſchs kas pateeſs.

Leetu ſagroſiſchana. Kahdâ pustizigo draudſes laikrakſtâ — tà tad laikrakſtâ, ko laſa tauta — kahds pustizigo augſtaks garidſneeks iſſkaidro: „Wezà mahziba par Bihbeli, kurai wehl arween tiz, apgalwo: Deews pats eſot wiſas Wezàs un Jaunàs Deribas grahmatas no pirmà lihdſ pehdejam zilwekeem-ſarakſtitajeem ſauzis preekſchâ, tà kà katrs Bihbeles wahrds eſot Deewa wahrds un Deewa atklahſchanàs. Tahdejadi Bihbele teek padarita par kautko, kas wina ne war, ne grib buht, un kas winu padara par ſweſchu grahmatu ar tik nepeenemameem iſteizeeneem, ka labak winus neeewehro, ne kà ar wineem nodarbojas. — Scho mahzibu neſpehj aiſſtahwet, tiklihdſ Bihbelei eet tuwak. Tas ween jau atgruhſch, kad eewehro, ka Wezàs Deribas rakſts leekas daudſ kahrtigi ſamaitats un ka Jaunâ Deribâ ap 60,000 daſchadu neweenadibu, tà kà zilweka aſprahtibai daudſ ko nopuhletees, ſadabut to, kas „Deewa wahrds“ un ar to nebuht tagad wehl naw galâ! — Tad tàs leelàs gruhtibas, kas ſtahjas zełâ Bihbeles ſatura iſſkaidroſchanai. — Tahłak tàs daſchadàs maldibas un pretrunas,

kas Bihbelê. — Bet pahr wiſu — Jeſus ewangelijums ir Moſus burtam un garam taiſni preti, kà kà par peemehru Kalna Spredikis Iſraeleeſchu likumu tà ſakot pawiſam atzeł. Tikai weens no abeem war buht „Deewa wahrds," ne abi. Wezàs Deribas atreebſchanasgars ir neſaweenojams ar neaprobeſchotàs mihleſtibas bauſli, ar ſcho kriſtiguma garu". Tiktahtu. Waj ſchi naw apmeloſchana, neuſtizibas modinaſchana pret Swehteem Rakſteem? Waj tas nenoſihmè, parauſtit kameeſchus, kad praſa pehz pateeſibas? Waj mehs neſinam, ka no tàm 60,000 Bihbeles neweenadibam tikai deſmit lihdſ diwpadſmit ir eewehrojamakas, bet ari tàs nepahrgroſa ewangelijuma ſaturu? Kapehz par to teek kluſets, kad ar tik leelu ſajuhſmibu runà par daudſajàm Bihbeles neweenadibam? — Kas drihkſt apgalwot, ka kriſtiguma gars ir neaprobeſchota mihleſtiba? Neaprobeſchotu mihleſtibu war mihdit ſem kahjam un tad tai tomehr jamihl, bet tà kautko nemahza Bihbeles kriſtigums. Bihbele wiszaur ir ſaiſtijuſi ſchehlaſtibu un mihleſtibu ar noſazijumeem. Kas tihſchi grehko, eet droſchi nahwê — to mahza tiklab Wezà, kà Jaunà Deriba. — Tà pat ari teem pahrejeem neuſtizibas modinajumeem naw pamata — kà to jau pa dałai muhſu rakſteenâ redſejam.

Mehs beidſam. Pustizigee ar ſawu mahzibu gan ir atklahjuſchees, bet naw ſpehjuſchi apgahſt tizigo mahzibu par Bihbeli. Wiņu paſchu ſtahwoklis pehz Bihbeles mahzibas ir łoti bihſtams: Deews neeeredſ tahdus pus łaudis. „Kaut jele tu buhtu aukſts, waj karſts! Kad tu nu eſi remdens, tad es tewi iſſpłauſchu no ſawas mutes". Tas ir Deewa ſpreedums par wineem.

Pahrſkatot wehl reiſ wiſu, newiłus mums wełas pahr luhpam wahrdi: Lai ziti teiz, ko tee grib — preekſch mums Bihbele ir dſihwes noteizeja — Deewa wahrds! Un tadehł ſaweem beedreem mehs ſwehtâ ſajuhſmibâ uſſauzam lihdſ ar leelo reformatoru Luteri:

„Das Wort ſie ſollen laßen ſtahn
Und kein Dank dazu haben!"
„Tam Deewa wahrdam nebuhs rimt,
Lai trako, kam tihk trakot!"

Waj lai tizam Ernſtam Hekelim un wiņa „Paſaules mihklam?"

Neſen atpakał Latweeſchu walodâ ir iſnahkuſi pirmà dała no Jenas profeſora Dr. Ernſta Hekeła grahmatas „Paſaules mihklas," kurâ ſinatnes wahrdâ noleedſ Deewu un zilweka dwehſeles nemirſtibu, apkaro ari kriſtigo paſaules uſſkatu un wiņam pretim noſtahda tà ſaukto moniſmu, kurâ wairs naw nekahdas ſtarpibas ſtarp nedſihwo weelu un dſihweem organiſmeem, ſtarp zilweku un kuſtoni, garu un materiju. Jaatſihſt, ka katram zilwekam ir teeſiba, uſſtahdit ſawu paſaules uſſkatu, un kaut tas ar buhtu gluſchi gełigs un neſaeetos ne ar pateeſibu, ne ar zilweka weſelo prahtu. Bet ja kahdu paſaules uſſkatu uſſtahda ſinatnes un pateeſibas wahrdâ, zitu uſſkatus ſagroſot, apkarojot un nokengajot, tad tur wairs nedrihkſt kluſu zeeſt, eewehrojot ſewiſchki to, ka muhſu laikòs wahrds „ſinatne" ir kà magnets, kas peewelk lauſchu pulkus un eeſpaidu dara uſ wiņu pahrleezibu. Un pee Hekeła „Paſaules mihklam" wahrdi ſinatne, pateeſiba, ſtingrs paſaules uſſkats, iſglihtiba, kultura u. t. t. ſkan kà ſwani un ſwahrguli. Ar ſcheem wahrdeem mehtajas neween pats Hekels, bet ari grahmatas tulkotajs preekſchwahrdâ un ſludinajumòs. Tadehł nebuhs neweetâ dſirdet, ko dabas pehtneeki un mahziti wihri ſpreeſch par Ernſta Hekeła ſinatni wiſpahri un par wiņa „Paſaules mihklam" ſewiſchki.

Kihlas augſtſkolas botanikas profeſors Dr. J. Reinke rakſta kahdâ grahmatâ (Naturwiſſenſchaftliche Vorträge — Dabas ſinatniſki preekſchneſumi) par Hekeli kà ſinatnes wihru ſekoſcho: Hekeła wehlakee darbi, ſewiſchki tee, kurôs wiņſch greeſchas pee tautas — minu ſtarp teem tikai „Dabiſks ſtahſts par radiſchanu," „Paſaules mihklas," „Dſihwibas brihnumi" — rahda mums tikai ihſtas ſinatnes karikaturas. Ja mums Hekels neparahditos kà paſchmahniſchanas mahkſlineeks, mehs buhtum peeſpeeſti wiņu ſaukt par dabas pehtiſchanas, ſewiſchki biologijas wiltotaju. Mums jaſaka: Hekels mehgina fantaſtiſki, nepamatotu, daudſkahrt aplamu paſaules bildi ar nekreetneem lihdſekleem uſſpeeſt kà dabas pehtiſchanas panahkumu puhlim, kas naw ſpehjigs ſpreeſt. Ja wiſi tee, kas wiņam ſchodeem korî uſgawilè, nojaustu, zik łoti wiņus Hekels pee deguna waſà augſchâ un lejâ, kruſtis un ſchkehrſis, tad wiņi eedegtos karſtâs duſmâs un gabalôs ſaſistu wiņa wahrdâ uſzelto elka tehlu. Bet wiņi to nenojauſch, tadehł ka wiņeem truhkſt wajadſigo dabas ſinatniſko ſinaſchanu, un uſ to pamatojas Hekeła laime un wiņa mihklainee panahkumi. Jo ari tauta ſlahpſt pehz pateeſibas, bet newis pehz mahniſchanas un eedomam (illuſijam) un newar tizet, ka paſihſtams dabas pehtneeks tai ſneegs akmenus maiſes weetâ. Popularôs rakſtôs, ſewiſchki teoretiſkâs ſpekulazijâs Hekełam pawiſam truhkſt ſinatniſkas pareiſibas un nopeetna pateeſibas prahta, wiņſch arween apgalwojumus leek peerahdijuma weetâ, taiſa ſlehdſeenus iſ nepareiſeem teikumeem, ſtahda neatriſinatu jautajumu weetâ dogmas un aiſſpreedumus, tà ka wiņſch pelnijis pahrmetumu, ka tas neſinatniſks. Sawu ſludinato paſaules uſſkatu tas noſauz par moniſmu; tas ween jau peerahda, zik breeſmigi neſkaidri tas domà; tikai par „hekeliſmu" war apſihmet ſcho maiſijumu no pateeſibas un meleem. Kahds no Hekeła wisapdahwinatakeem kritikeem, Teodors Menzs, ſaka par hekeliſmu: „Scho pilnigai, weſeligai gara un dſihwibas attihſtibai wisaugſtakos religijas un pateeſiguma nowados tik ſkahdigo wirſeenu mehs apkaroſim, kamehr elpoſim. Mehs to apkaroſim tadehł, ka wiņſch naw pateeſs un tapehz ſamaitajoſchs."

Dr. E. Dennerts rakſta par wiņu ſawâ grahmatâ „Die Weltanſchauung des modernes Naturforſchers" (Modernà dabas pehtneeka paſaules uſſkats): Ja mehs ihſi to ſanemam, ko eſam dabujuſchi ſinat par Hekeła moniſmu, tad mums jaſaka, ka tas naw moderna dabas pehtneeka

pamatots pasaules usskats, jau tadehl ween ne, ka winâ us ikkatra sola aisleedsi dabas sinatnisko metodi. Ko winsch mums sneedsi, naw fisika, bet metafisika, naw sinaschana, bet tizeschana wahrda ihstâ nosihmê, newis domu attihstischana bes aisspreedumeem, meerigâ garâ un leetischki, bet aissspreedumu pilna, uspuhtiga un nesinatniska dogmatika. Bet no dogmatikas dabas pehtneeks — un Hekels wiseem papreekschu — negrib neko sinat. Tà ka Hekels pats to nejuht un nesajehdsi, tad jasaka, ka winsch slimo arazîs krihtoschu domaschanas neskaidribu." (111. l. p.)

Sanitates padomneeks Dr. Markus kahdâ broschurâ par monismu issakas schahdi: „Hekels domà, ka leela daka no kristigeem schinî gadusimtenî pahreeschot pee „monisma brihwàm draudsem," un wina peekriteji nopuhlas, wina wahrdus darit par pateeseem. Noslahpejat eepreekisch zilweku kruhtîs dabiskas pateesibas juhtas, atnemat papreekisch galwai weselo zilweka prahtu, tà ka tas wairs nespehj isschkirt dabas sinatnisku atsihschanu no teoretiska apstulbuma, pirms juhs warat zeret, ka zilweze upurès us monistu altareem, peeluhdsot suhdsès sawas behdas uhdensrascha, zinka, wara, akmena, ogtrascha waj kahdas zitas weelas atomeem, mekledama pee wineem eepreezinaschanu un zeribu!"

Slawenais Berlines profesors Fr. Paulsens, kas kà filosofs ir peerahdijis, zik saschkobijuschees ir Hekela monistiskàs filosofijas ehkas pamati, saka, esot jakaunotees, redsot, ka ta tauta, is kura widus zehlees Kants, Gehte un Schopenhauers, ar tahdu sajuhsmu usnemot „Pasaules mihklas."

Hales profesors Dr. Luhss ir wehsturiski peerahdijis, ka Hekelam rakstot par kristigo tizibu un 4 ewangelijumu iszelschanos ir truhzis wisweenkahrschako sinaschanu. Waj nu ais akla eenaida pret kristigu tizibu, waj ais nesinaschanas winsch ir apgalwojis leetas, par ko prahtigam zilwekam jasmejas. Pasihstamais kreewu kimikis, profesors Hwolsons, ir apkarojis Hekela apgalwojumus no kimiska stahwokla un peerahdijis, ka it ihpaschi wina domas par substanzi nekahdi nesaeetas ar moderno kimiku usskateem. Beidsot wehl waretu minet, ka anglu sinatnes wihrs un rakstneeks H. S. Tschemberlens Hekela pasaules usskatu, kas attihstits wina „Pasaules mihklâs", nosauz par seklu, neprahtigu un noseedsigi-weeglprahtigu.

Ka schee spreedumi par Hekela pasaules usskatu un wina sinatni naw bes pamata, to lai rahda daschas weetas is wina raksteem.

Hekels apgalwo, ka pasaule esot muhschiga, neisbeidsama un besgaliga. Bet no Kanta laikeem mehs jau sinam, ka schis teikums naw peerahdams, bet tikai tizams. Ka neskaitamo organisko formu lehnà attihstiba semes wirsû turpinajusees pahri par 100 miljoneem gadu, ir tikai hipotese jeb dogma, apgalwojums, tadehl ka ziti sinatnes wihri usstahda zitus skaitlus. Tà pat naw peerahdams, ka sihditaju kustoni zehluschees no semakeem reptileem un amfibijeem, waj ari primati no semakeem plazentas dsihwneekeem. Pawisam nesinatnisks ir apgalwojums, ka zilweks zehlees no pehrtika un ka pehdejos diwos gadu desmitos esot atraduschi pahrakmenotus pehrtiku un puspehrtiku skeletus, starp kureem atrodot wisas eewehrojamakàs saistoschàs formas starp wiswezakeem puspehrtikeem un zilweku. Pat Darwina peekritejs, zoologs profesors Klaatsch Heidelbergâ atsihst, ka pehz lihdsschinejeem dabas sinatnes panahkumeem sakars starp zilweku un pehrtiki naw peerahdits. Wiss tas Hekeli tomehr netrauzè, skalâ balsi kleegt, ka wisi wina apgalwojumi — tà tad ne sinatniski peerahdijumi, bet apgalwojumi — stahw us stingri sinatniskeem pamateem.

Un kahda tad ir morale jeb tikumibas mahziba, kuru Hekels usstahda sawâ monistiskâ filosofijâ? Ari par to tikai daschus peemehrus.

Sawâ rakstâ „Dsihwibas brihnumi" Hekels runà par Sparteeschu eeraschu, nogalinat nespehzigus jaunpeedsimuschus behrnus, nosaukdams to par „leiderigu eeraschu, kas ir par swehtibu dalibneekeem un sabeedribai." Slawenais dabas pehtneeks Isaks Neutens bija nelaikâ dsimis un tik nespehzigs behrns, ka neweens nedomaja, ka tas palikschot dsihws. Pehz Hekela padoma tas buhtu nogalinats, bet tad sabeedribai truhktu sinatnes weizinataja. Tahlak schis sawadais moralists dod padomu, nonahwet ari tahdus zilwekus, kas gruhti saslimuschi un ilgojas pehz atpestischanas no mokam. Ustizamus sunus un kreetnus sirgus jau ari wezumâ nonahwejot, tà Hekels, pamatodams sawu paganisko preekschlikumu, peebilst. Naw jabrihnas par tahdeem usskateem. Ja zilweks naw nekas wairak kà kustons, kadehl tad winu kà kustoni nenogalinat? Hekela gazîs jau wisi pazeetigee krusta neseji un behdu zeeteji ir sawadneeki un geki, kas zitadi isturetos, ja tee, ar wina wahrdeem runajot, buhtu eemantojuschi „kreetnas sinaschanas zilweka anatomijâ un fisiologijâ, ontogenijâ un filogenijâ." Beidsot laikam neweens nebrihnijees, dsirdedams, ka schis wihrs pat to attaisno, ja mahte isnihzina winas meesâs dihgstoscho dsihwibu. Un tas ir slawenais, deewinatais dabas pehtneeks, kas kristigo tizibu tura par nowezojuschos un winas weetâ grib likt „pateesà, daikà un labà" kultu? Scha wihra rakstus, kas Deewu sobgaligi nosauz par „g ahsweidigu mugurkaula dsihwneeku" un kam Jesus Kristus ir tikai bandn behrns, peedahwa muhsu tautai kà sinatnisku literaturu, lai winu „westu us preekschu pa isglihtibas un kulturelàs attihstibas zelu pretim wispahrejai labklahjibai un laimei." Waj teescham mehs jau tik tahlu sawâ daudsinatâ progresa gaitâ esam tikuschi, ka Hekela tulkotajs, Roberts Makstis, drihkst apgalwot, ka winsch Hekeli tulkodams zihnotees par tautas isglihtibu un kulturu, pahrnesdams „dschtauteescheem" ar augstskolas isglihtibu, ka tee gukot, „eerahwuschees sawâs siltajâs weetinâs", nebehdadami par plaschàm aprindam, kuras teezotees pehz sinatnes gaismas un kuras schos gara milschus usturot? Us scheem pahrmetumeem waretu Hekela rakstu isdewejeem ar dsejneeka wahrdeem atbildet:

„Bet kas leelidamees, pehrdot
Wed uſ tirgu pelawas,
Tas kà pelus, wehjam ahrdot
Suhd no lauſchu peeminas."

Ka Hekela rakſti ir kahda gifts, kuru ar ſewiſchku kahri eeſihſch it ihpaſchi pusauguſchi jauni zilweki, kam wehl truhkſt peedſihwojumu un patſtahwiga kritiſka ſpreeduma, par to nemaſ naw ko ſchaubitees. Naw weenu reiſi ween atgadijees, ka jauna ſeedoſcha dſihwiba ir beiguſees, „Paſaules mihklas" iſlaſot, ar rewolwera palihdſibu. Tas jau tikai pehz Hekela filoſofijas un padoma! Wahzijâ ir dibinajuſees „Keplera Beedriba", kas grib ſtahwet uſ ſinatnes un pateeſibas pamata un apkaro materialiſmu un netizibu — tà tad taiſni pretejs mehrkis ne kà Hekelim — buhdama taî pahrleezibâ, ka pateeſiba ſaweeno jaukâ ſaſkanâ dabas ſinatniſkus panahkumus ar filoſofiſku atſihſchanu un religiſkeem peedſihwojumeem. Pee ſchâs beedribas peeder ſlaweni ſinatnes wihri, profeſori, ahrſti, garidſneeki, ſkolotaji, mahkſlineeki u. z. Starp pirmeem 214 beedreem atrodam 85 dabas pehtneekus, 33 ahrſtus, 30 juriſtus, 30 teologus, 21 tirgotaju, 15 iſ zitàm dſihwes kahrtam. To ſtarpâ atrodas 41 augſtſkolas profeſors. Waj lai ſchee wiſi ſinibu wihri paſchi neſinatu un Hekels ar ſaweem peekritejeem tik pateeſibu ſinatu? Tadehl, pirms wezu aku peemetam, lai labi pahrbaudam, waj tak weetâ, kur domà rakt jaunu aku, rokot un ſlahpſtot pehz uhdens neſkrees gaiſâ petroleja.

Teem, kas par aiſkuſtinateem jautajumeem gribetu dſirdet dabas pehtneeku un ſinatnes wihru domas, waretu Wahzu walodâ eeteikt ſchahdas grahmatas: Dr. E. Dennert: Die Weltanſchauung des modernen Naturforſchers, Dr. J. Reinke: Naturwiſſenſchaftliche Vorträge, Dr. S. Ph. Marcus: Monismus und Verwandtes, Dr. E. Dennert: Bibel und Naturwiſſenſchaft, Dr. Arnold Brajs: Ernſt Heckel als Biologe und die Wahrheit.

Iſ „Ewangelijuma Gaiſmas" — m. —

Apſkats.

Laulibas ſchkirſchanas Franzijâ leelifki peenehmuſchàs no ta laika, kad eeweda 1884. g. laulibas ſchkirſchanaslikumu. 1904. gadâ atſchkirti 14,692 laulati laudis. — Kas gan neſlehpjas ſchajos ſkaitlos!

Miris 12. febr. 1908. **Jehkabs Brauns,** weens no Wahzu pirmeem Baptiſteem. Brauns daudſ pahalſtijis miſſoni Wahzu tautâ un ſewiſchki mihlâ peeminâ palizis Wahzu Baptiſtu ſeminara audſekneem, kuri katru ſwehtdeenu weeſojas pa kahdam Brauna weeſmihligâ namâ. Brauns bij weens no leelakeem Hamburgas tirgoneem.

Tomaſs Sperdſchens, ſlawena Tſcharlſa Sperdſchena dehls, 18 febr. eeſneedſis rakſtu ſawai leelajai draudſei, lai ta winu pilnam atlaiſtu no kalpoſchanas draudſê. Jau gadu eepreekſch winſch bij luhdſees atlaiſchanu, bet draudſe neatlaida un dewa ſawam mahzitajam weſelu gadu atpuhtas laiku. Sperdſchens aiſzeloſa uſ Schweizi weſelotees, bet panahkumi, leekas, maſi. — Naw ſinams, kas nahks wina weetâ, gan laikam Arkibalds G. Brauns, kas tagad iſpilda Sperdſchena weetu. Brauns ir loti eewehrojams wihrs, bijis wezà Sperdſchena ſtudents. — Schehl, ka leelajâ Sperdſchena draudſê iſſuhd Sperdſchena wahrds.

Kahdâ **Berlines Baptiſtu** baſnizâ pa nakti eelauſuſchees breeſmoni un ſagraiſijuſchi preekſchkarus, ſegus, grihdſegas, kanzelesſegas, ſadauſijuſchi krehſlus, ſaplehſuſchi kanzeles Bihbeli, norahwuſchi lampas, eelauſuſchi ſkapeem durwis un iſlaupijuſchi, kas bijis eekſchâ, ſaſtuſchi pulkſteni, un iſpoſtijuſchi ehrgeles. Jauneeſchu ſahli tàpat iſputinajuſchi un laſtawu gribejuſchi aiſdedſinat. — Ari laika ſihme.

Starptautiſkà Bihbeles Laſiſchanas Beedriba, pehz kuras laſtahditàs kartes ari muhſu ſwehtdeenas ſkolas ſtuhdè Bihbeli, nahkoſchos gados tureſees pee ſchahda plahna: 1908. Ewangelista Jahņa leeziba par Jeſu Jahņa Ewangelijumâ — ſeſchus mehneſchus. Israela ſaweenotà walſts, Sauls, Dawids, Salamans — ſeſchus mehneſchus. — 1909. Pirmdraudſes iſplatiſchanàs pehz Apuſtulu Darbeem un apuſtuku wehſtulem — gadu. 1910. Juhdu un Israela walſts kehnini un praweeſchi jeb Israela godiba ſakriſchana un atjaunoſchana — gadu. Par dalito walſti, guhſtneezibu un atnahkſchanu atpakaļ. — 1911. Deewa walſts ewangelijums pehz Mateus Ewangelijuma — gadu.

Rakſtneeziba.

Paſaule beſ dſihwà Deewa. Skatees ſludinajumâ. Grahmatinâ rahdita garigà, gimenes un wiſpahrigà dſihwe tajos laudis, kas nedſihwoja un nedſihwo ſem Kriſtus mahzibu eeſpaida. Tà kà muhſu laikos daudſi dſihwo Deewu grib atmeſt un grib radit dſihwi beſ dſihwà Deewa, eeteikdami tahdu dſihwi par labaku ne kà tagadejo, tad ſchi grahmatina gan ir iſnahkuſi ihſtâ laikâ, lai paſargatu nopeetnus, domajuſus laudis no breeſmigàs dſihwes, kahda ir tad, kad zilwekam naw dſihwà Deewa.

Bihbele kritikas ugunis! Skat. ſludinajumu. „Kriſtiga Wehſtneſcha" laſitajeem ſchis grahmatas rakſteeni naw nepaſihſtami, jo wini ir nodrukati pehrnà un ſchì gada „Kriſtigâ Wehſtneſî". Atradam tomehr par loti wajadſigu, ſchos rakſteenus iſdot grahmatinâ ſem augſchejà noſaukuma un uſ winu un „Paſaule beſ dſihwà Deewa" ſewiſchki aiſrahdit jauneeſchu beedribam un katram, kam ruhp **paſcha un zitu peſtiſchana.** Abas ſchis grahmatinas ir ſchimbrifchain **gandrihſ weenigas muhſu rakſtneezibâ, kas mehgina aiſſtahwet Bihbeli, Bihbeles pamata mahzibas un kriſtigu tizibu** pret daudſajàm jaunakâ laikâ iſdotàm grahmatam un tſchaklo mutiſko agitaziju, kas noleeds Deewu, iſſkaidro kriſtigu tizibu par lauſchu mulkinaſchanu, eeſtahſta, ka Bihbele efot weza mihla paſaku grahmata un pawed laudis dſihwot pehz paſcha meeſasprahta.— Leekas, ka kriſtigee wehl arween lahgi **nenoſehdſ breeſmas,** kas teem draud no netizigo literaturas un

winu agitazijas. Kristigee wehl arween neredſ eemeſlus, **kapehz winu paſkolotee behrni aiſeet paſaulê;** wini wehl arween nenojehdſ, **ka wineem gaudrihſ naw newcena eerotſcha,** ar ko aiſtahwet to, kas wineem mihlſch un dahrgs. Beſ brunam wini greeſch ſawas kailàs kruhtis netizibas ſagiſtetàm bultam preti. Waj ſazits par daudſ? Ne! **Zik no mums ſin, aiſſtahwetees pret netizigo uſbrukumeem,** kas apgalwo, ka Bihbele ir paſaku grahmata? Zik no mums ſin, **aprahdit, ka wina naw paſaku grahmata?** Kad deewleedſiba runà par Bihbeles neweenadibam, neſaſkanam, kluhdam, par kriſtigas tizibas nederigumu un wezo „ſelta laiku" derigumu, zikeem no mums ir tuhlin atbilde gatawa mutê? Muhſu jauneeſchu beedribas daritu labi, ja winas paſtelletu ſchìs diwas grahmatas, **laſitu tàs nopeetni paſchi,** un zenſtos tàs iſplatit laudîs. Iſplatiſchanu lai mahzas, ja ne zitur, tad pee teem, kas iſplata netizigo literaturu. Wini ſapirk wiſas winu atſihſchanas grahmatas un tad dod tàs laſit ziteem par brihw, mehgina tàs eedabut bibliotekàs un pat iſdahwina uſ paſcha kabatu dahrgu dahrgàs grahmatas par wairak rubleem. Ta ir miſione un winu leeta eet uſ preekſchu! Wismaſ nepalikſim wineem pakal mehs, kam daudſ labaks kungs ne kà wineem!

Latweeſchu ſtenografija. Paſchmahzibai un ſkolam metodiſki iſſtrahdats kurſs. Originalſiſtema no J. Roſes, dabujama pee autora Jelgawâ, Kangihſeru eelâ Nr. 16, grahmatu tirgotawâs un ari „Kriſt. Wehſt." ekſpedizijâ. Maksà 150 kap. — Tà kà ſiſtema ir jauna, tad gruhti par to ſpreeſt, kamehr naw winu iſmahzijees. Daſchi labumi ahtri eeraugami — notureſchanàs uſ pamata lihnijas, „ſlejibâ," iſwairiſchanàs no dubultzilpinu leetoſchanas, iſbehgſchana no pretrozibam, daſchi weikli ſaweenojumi u. t. t. Bet — bet ir ari ſaws bet. Wokalu apſihmejums ſtarp konſonanteem ir pa dalai jauſmin, jo apſihmejumi daſcheem ſtarpwokaleem weenadi; tà pat ſchiglraksta ſaihſinajumi leek domat, kà ar uſmineſchanu daſchu labu reiſi buhs leela galwas groſiſchana. Atteezotees uſ ſtarpwokaleem autors domà, ka mehs ari paraſtâ rakſtâ nelaſot wiſus ſtarpwokalus, bet gan minot wahrdu gleſnas. Warbuht. Mehginajums dos labako atbildi. Darbs ir ar leelu ruhpibu darits; iſdewums glihts un preekſch tahda darba, fotografiſkas drukas, lehts. — Katrâ ſinâ latwiſkas ſtenografijas mums ſen wajadſeja. Wairaki, kas no mums bij mahzijuſchees zitadi ſlaweno Wahzu Stolze-Schrey, ſahpigi atrada, ka Latweeſcheem paſcheem wajag ſawas ſtenografijas. Tahda nu teek peedahwata.

Wehſtulneeks.

O. „Jaunà Deriba ar paſkaidrojumeem" eeſahkàs jau pehrno gadu. Winas 5½ lokſnes, kas Jums truhkſt lihdſ ſchì gada peelikumeem, maksà „Kriſt. W." abonenteem 30 kap. ar peeſuhtiſchanu.

Sanehmam preekſch **L. B. P. M.** no G. Behz Gulbenè 50 kap

J. R. — J. Preekſch tahdeem rakſteem mums maſ telpu. Sirſnigi ſweiki!

Redaktors-iſdewejs P. Lauberts.

Paſinoju, ka paſtellejumus uſ „Kriſtigu Wehſtneſi" peenem un ka wiſas mana apgahdeena grahmatas ari dabù pirkt

J. Schablowsky kga grahmatu weikalos

Jelgawâ, Katoku eelâ Nr. 9 un Rigâ, Leelâ Jaunâ eelâ Nr. 25 un

J. Alkſne kga grahmatu weikalâ, Kuhjenè.

P. Lauberts.

Pirmà Bihbeles iſſkaidroſchanas grahmata Latweeſchu walodâ!

Jaunà Deriba ar paſkaidrojumeem.

Trijos ſehjumos.

Apgahdajis un iſdewis P. Lauberts.

Iſnahk lokſnès, ſchimbrihſcham pa gadu 6 lokſnes, uſ preekſchu wairak. Jau iſnahkuſchas 7 lokſnes. Scho 7-nn lokſchņu galwenais ſaturs: Preekſchwahrds. **Eepaſihſtinajums ar Jauno Deribu:** Kà radàs Jaunà Deriba? Kà Jaunà Deriba attika uſ muhſu deenam? Kà mehs winà eedſiłinaſimees? — Pirmais ſehjums: Apuſtuła Pahwila wehſtules. **Apuſtuls Pahwils:** Pahwila dſihwe lihdſ atklahtai miſiones darbibai. Pahwila atklahtà miſiones darbiba. Pahwila pehdejàs deenas. **Pirmà Teſalonikeeſchu Grahmata:** Eepaſihſtinajums ar apſtahkleem, kahdos grahmata ſarakſtita (pilſehta, laudis, eeraſchas u. t. p.). Grahmatas ſatura, ſinaſchana un ſapraſchana — kas domats (Paraſtais tulkojums. Atſtahts. Paſkaidrojumi). Grahmatas weeta peſtiſchanas plahnà un ſewiſchkàs mahzibas u. t. t.

Uſ ſchìs grahmatas ſwarigumu gan nebuhs ſewiſchki jaaiſrahda. Waj ta mehs neredſam, ka Bihbelei netizigà rakſtneeziba rok kapu un mehgina ſatrizinat muhſu tizibu uſ Bihbeli kà deewigu grahmatu? Neweens ſinifks aprahdijums, ne kahda audſinaſchana neſpehs mums Bihbeli tà aiſſtahwet kà Bihbeles ſatura pamatiga ſinaſchana un ſapraſchana. Tadehł, kam dſihwà tiziba uſ Peſtitaju dahrga, ſtuhdejeet Bihbeli! Un „Jaunà Deriba ar paſkaidrojumeem" Jums pee tam buhs loti noderiga.

Schi Bihbeles iſſkaidr. grahmata, kuras iſdoſchana ilgs wairak gadus teek dota lihdſ kà beſmakſas peelikums laikrakſtam **„Kriſtigs Wehſtneſis"** („Kriſtigs Wehſtneſis" maksà par gadu 1 rubli), bet winu war ari paſtellet par ſewi. Jr diweji iſdewumi: weens uſ paraſta papira drukats katra lokſne makſà **6 kap.** ar peeſuhtiſchanu, uſ ſewiſchka papira — **10 kap.** ar peeſuht. Paſta naudas aiſtaupiſchanas dehł ſamakſu der ſuhtit preekſch wairakàm lokſnem uſ reiſi. Zik lokſchņu buhs ſamakſats, tik taps iſſuhtits, kad lokſnes iſnahks. Kam naudu gruhti noſuhtit, war ſuhtit paſtmarkas, pat neapdroſchinatà wehſtulè — neſuhd jau.

Kas nonem daudſumâ, tam labs atrehkins no pilnas makſas, bet paſcha paſts. **Apſtellejumus peenem tikai tad,** ja apſtellè wismaſ pirmàs 7 lokſnes. Paraſto iſdew. iſſuhta ne maſak kà 4 lokſnes, ſewiſchko — 2 lokſnes uſ reiſi. Lokſne 16 lap. p.

Paſtellejumi adreſejami weenigi: П. Лауберту, ст. Прекульнъ, Курл. г.

Nupat manâ apgahdeenà iſnahkuſe ſchahda grahmata:

Bihbele kritikas ugunîs!

Saturs:

1. Waj waretu buht Elle un Debeſis? 2. Waj Deewa maſ ir wajadſigs? 3. Waj mums wajadſetu Jeſus ſalihdſinaſchanas? 4. Waj Bihbele wehl drihkſt buht muhſu dſihwes noteizeja? 5. Waj lai tizam Ernſtam Hekelim un wina „Paſaules mihklam"?

Makſà weena 15 kap.,

10 gab. **110** kap. ar peeſuhtiſchanu, apdroſchinajums 7 kap.

Paſtellejumi adreſejami: **П. Лауберту**, ст. Прекульнъ, Курл. г

P. Lauberta apgahdibâ iſnahkuſe grahmata:

Paſaule beſ dſihwà Deewa.

Saturs: I. Garigà dſihwe. Dabasſpehku un debeſsparahdibu peeluhgſchana. Deewu peeluhgſchana putnos, waj putnu paſchu peeluhgſchana. Lopu, waj lihdeju dſihwneeku deewinaſchana. Zilweka tehlu un nohildejumu, waj ari paſcha zilweka peeluhgſchana jeb deewinaſchana. — II. Gimenesdſihwe. Daudſſeewibja un daudſwihriba. Netiklibneezes. Heteras jeb „mihlakas". Beſlau ibas dſihwe. Seewu iſmainas. Seewas liktenis. Sakars ſtarp wezak eem un behrneem. — III. Wiſpahrigà dſihwe. Darbs. Apgehrbs. Rotas. Meelaſti. Buhwes. Karſch. Zilweku ehſchana. Kaſtes jeb kahrtu ſchkiras. Wehrgi. Iſpreezas. Gladiatori. Neſchehlibas, flepkawibas un aſinsatreebſchanàs. Mahnitiziba. Bailes. — Pahrſkats, ſpreedums par paganu paſauli un gala wahrds.

Makſà **15** kap. weena, **10** gab. **1** rubli ar peeſuhtiſchanu, apdroſchinajums 7 kap.

Paſtellejumi adreſejami: **П. Лауберту, ст. Прекульнъ, Курл. г.**

Drukajis P. Gailis, Rigâ, Jahņa eelâ Nr. 8.